

Benoemingen, promoties en symposia

Jack van der Leden en André Nuchelmans

Benoemingen/promoties/onderwijs

Die Kanonisierung moderner deutscher Kunst in New York, 1904-1956 is de titel van het **proefschrift** waarop **Gregor M. Langfeld** op dinsdag 7 september promoveerde aan de Faculteit Geesteswetenschappen van de **Universiteit Leiden**. Langfeld onderzocht hoe bemiddelaars in de New Yorkse kunstwereld bepaalde Duitse stromingen en kunstenaars in de canon opnamen en andere marginaliseerden. Om hier een antwoord op te geven, formuleerde hij drie hypothesen: 1. Het kunstmuseum speelde als institutie in de eerste helft van de twintigste eeuw in New York de centrale rol in de waardebeoordeling van moderne kunst; 2. De ideologische houding van recipienten was bepalend voor de algemene erkenning van moderne Duitse kunst; 3. Het nationaal-socialisme in Duitsland had een abrupte canonisering van moderne Duitse kunst in New York tot gevolg.

Wat betreft de eerste hypothese bleek uit het onderzoek dat het Museum of Modern Art (MoMA) vanwege zijn uitgesproken autonomie en publieke erkenning een uiterst succesvolle canoniserende kracht bezat. Vooral de voorbeeldfunctie die het museum vervulde en de invloedrijke en toonaangevende functie die het had, zorgden ervoor dat het de erkenning van moderne Duitse kunst in hoge mate beïnvloedde. Daar waar de initiatieven van kunstenaars om belangstelling voor moderne Duitse kunst te wekken, geen resultaat hadden, slaagde het MoMA daar wel in. Dit was voor een belangrijk deel te danken aan de inzet van een maatschappelijke elite, die ook voor de oprichting van het

MoMA verantwoordelijk was. In tegenstelling tot de eerder genoemde kunstenaars die de moderne Duitse kunst onder de aandacht probeerden te brengen, bediende deze elite zich van een objectiverende distantie. Hierdoor verspreidden kunstcritici eerder hun opvattingen, en daarmee kan ook de tweede hypothese bevestigend beantwoord worden. Tot slot blijkt uit het onderzoek van Langfeld dat moderne Duitse kunst tot de opkomst van het nationaal-socialisme niet principieel werd afgewezen. De maatregelen die de nazi's echter in 1937 tegen de moderne Duitse kunst maakten, zorgden voor reacties van voor- en aanstaande personen, waaronder een aantal behorende tot de al genoemde maatschappelijke elite. Dit was een belangrijke voorwaarde voor de succesvolle acceptatie van kunststromingen die daarvoor slechts weinig erkenning vonden. Het heeft onder meer tot gevolg gehad dat moderne Duitse kunst eind jaren dertig in de Verenigde Staten symbool stond voor waarden als vrijheid en democratie. Op openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/15933 is een digitale versie van de dissertatie te downloaden.

Op 12 oktober promoveerde **Roel During** aan de **Wageningen University and Research Centre (UR)** op een onderzoek naar het erfgoedbeleid van de Europese Unie (EU). In zijn **proefschrift Erfgoed voor de lieve vrede** vraagt hij zich af of het Europese erfgoed vooral toebehoort aan de cultuur die het geproduceerd heeft of dat het algemeen bezit is van alle Europese burgers. Om Europa bij de inwoners meer draagvlak te bezorgen hanteert de EU het concept van het Europa

van de Regio. Dit houdt in dat de diverse regio's hun eigen culturele en regionale identiteit behouden binnen een verenigd Europa. Cultureel erfgoed en regionale identiteit zijn daarin belangrijke onderwerpen. In sommige gevallen kun je je echter afvragen of Europees belastinggeld wel aan projecten mag worden besteed, die niet voor alle Europese burgers toegankelijk zijn, zoals de oude Byzantijnse kloosters op het Griekse schiereiland Athos. Deze zijn met EU-geld gerestaureerd, maar vrouwen of vrouwelijke dieren mogen niet op het eiland komen. Voor During reden om te onderzoeken of de erfgoedprojecten van het EU nu vooral aan de Europese eenheid of juist aan de verscheidenheid bijdragen.

During kwam tijdens zijn onderzoek terecht in een wirwar van tegenstrijdige visies en verhandelingen over de vorming van Europa en de rol van cultureel erfgoed daarin. De grootste tegenstelling was die tussen economische en culturele argumentaties. Waar de eerste streven naar een universele Europese identiteit en cultuur, gaan de culturele argumentaties uit van culturele diversiteit. Cultureel erfgoed draagt in de economische visie bij aan sociale cohesie en in de culturele accentueert het juist de verschillen. During concludeert in zijn promotie dat deze ambivalenties de verschillen tussen regio's met een zwakke identiteit en regio's met een sterke identiteit alleen maar groter maken. Hij pleit dan ook voor een andere aanpak en introduceert het begrip erfgoedsubsidariteit. Dit houdt in dat culturele groepen zelf hun erfgoed moeten kunnen selecteren, beschermen en beheren, zonder inmenging van hogere politieke vertegenwoordigingen.

Cecile van Eijden-Andriessen onderzocht voor haar **promotie 'Moralezuur' en voorlichting. De twee gezichten van Idil in het katholieke debat om de moderniteit 1937-1970** de archieven van de Informatiedienst Inzake Lectuur (Idil). De Idil was een katholieke recensiedienst die lectuur beoordeelde op de katholieke moraal, die bestond van 1937 tot 1970. Op verzoek van katholieke uitgevers, boekhandelaren en bibliotheken gaf de Idil voorlichting en maakte propaganda voor het 'goede boek'.

Uit het onderzoek van Van Eijden-Andriessen komt naar voren dat de oprichters van de Idil van mening waren dat de katholieken te weinig boeken lazen, maar zich onzeker voelden welke boeken daar dan voor in aanmerking kwamen. Zij zochten naar praktische richtlijnen om aan de katholieke boekenwet, onderdeel van het kerkelijk wetboek, te voldoen. Daartoe beoordeelde een corps van recensenten, bestaande uit geestelijken en leken, romans, dichtbundels en jeugdliteratuur aan de hand van een kwalificatiesysteem lopend van I (verboden) tot V (lectuur voor allen). Zij toetsten de lectuur op zedelijkheid, religiositeit en complexiteit.

Na de Tweede Wereldoorlog stuitte de Idil als gevolg van de toenemende secularisatie op steeds meer verzet, met name uit eigen katholieke kring. Zo betichtte Anton van Duinkerken de dienst van preventieve censuur. Ook W.F. Hermans, wiens De tranen der acacia's als verboden werd gekwalificeerd, uitte kritiek op de werkwijze. Dit leidde er toe dat de informatiedienst de recensie-instructies aanpaste aan de moderne tijd. Vanaf de jaren zestig beoordeelden de recensenten de

lectuur soepeler. In 1970 werd de dienst opgeheven omdat een specifieke katholieke recensiedienst inmiddels overbodig was geworden.

Cecile van Eijden-Andriessen verdedigde haar proefschrift op woensdag 13 oktober aan de **Universiteit van Tilburg**. Het proefschrift is uitgegeven bij Zuidelijk Historisch Contact.

Met het uitspreken van de **oratie Over leven, lezen en schrijven: de bandbreedte van boek-geschiedenis** aanvaardde **Arianne Baggerman** op vrijdag 5 november het ambt van **bijzonder hoogleraar Geschiedenis van Uitgeverij en Boekhandel** aan de **Universiteit van Amsterdam**. De leerstoel is een van de vier door de Dr. P.A. Tielestichting ingestelde leerstoelen. Drie van deze leerstoelen bevinden zich aan de Universiteit Leiden, een aan de UvA. Aan die laatste universiteit houdt Arianne Baggerman zich bezig met de veranderende plaats van het boek binnen een brede cultuur-historische context in de periode 1650-1900. Daarnaast richt haar onderzoek zich op de ontwikkeling van egodocumenten vanaf de zestiende eeuw. Het betreft hier niet alleen dagboeken en autobiografieën, maar ook imaginaire reisverslagen en utopieën. De aandacht in deze publicaties voor verleden, heden en toekomst van het boek vormde de basis voor haar oratie. Aan de hand daarvan belicht ze de behoefte aan overzicht, selectie en zelfs het vernietigen van een teveel aan informatie. Heeft het gedrukte boek nog wel toekomst in deze tijd van digitalisering? Lezers moeten daarbij een afweging maken tussen de positieve en negatieve kanten van digitalisering. Is het wel gewenst dat alles bij Google terechtkomt?

Meer informatie over de leerstoel is te vinden op www.tiele-stichting.nl en bookhistory.wordpress.com.

Symposia

De winnaar van het IJzeren Podium-dier 2009, Het Patronaat in Haarlem, was op 8 september gastheer voor het jaarlijkse **VNPF Congres**. De **Vereniging Nederlandse Poppodia en Festivals** bood de aanwezigen een uiteenlopend programma aan. Het congres is in eerste instantie bedoeld voor medewerkers van poppodia en -festivals, maar is ook voor betrokkenen van buiten de Vereniging een uitgelezen kans in contact te treden met het presenterende deel van het livecircuit. Na een welkomstwoord van VNPF-directeur Berend Schans konden de deelnemers uit een aantal presentaties en discussies kiezen. Johan Idema en Anneke Jenniskens van LAGroup gaven een aantal tips om subsidiegevers te enthousiasmeren voor plannen. Dit naar aanleiding van de uitgave De zin die kleefde, en 50 andere tips voor ijzersterke plannen. Arne Dee (VNPF) leidde een paneldiscussie over de voordelen van productie- en planningsoftware. Deze software leidt niet alleen tot meer inzicht in de kosten en efficiency, maar levert ook een flinke tijd- en geldbesparing op. Andere panels gingen in op de voordelen van samenwerkingsverbanden met andere organisaties/podia, de afdracht van auteursrecht, de code culturele diversiteit, marketing en hoe om te gaan met agressie en ongewenst gedrag. Na een korte pauze volgde een tweede blok. Cees Langeveld van het Chassé Theater in Breda, Leon Zwaans van adviesbureau Signo & S en Richard

Verheugd van de Waerdse Tempel gingen in op hoe je de capaciteit en de functie van een podium bepaalt en hoe het vestigingsbeleid tot stand komt. Hilde Smetsers van cross-mediaal communicatiebureau We Cross verzorgde een item over het gebruik van social networks zoals facebook in marketing en publiciteit. Johan Idema en Anneke Jenniskens waren ook in het tweede blok aanwezig. Nu naar aanleiding van de publicatie *Beyond the black box and the white cube*, waarin aandacht voor hoe we onze musea en theaters kunnen vernieuwen. Bij de grote (ver) bouw golf onder podia zijn ook veel poppodia. Hoe zorg je ervoor dat al deze gebouwen niet op elkaar lijken? Andere presentaties gingen over het nut van publieksonderzoeken, conceptprogrammering en kwalificering en certificering van technici. Daarnaast was er een zogenaamd Horecaoverleg, waar bedrijfsleiders en horecamanagers van Nederlandse poppodia hun kennis over horecabeleid en praktische zaken uit konden wisselen. Meer informatie is te vinden op de website van de VNPF, www.vnpf.nl.

Limburg Theater in Heerlen was 20 en 21 september de locatie van het **Congres Podiumkunsten** van de **VSCD**. Ontwikkelingen in het politieke landschap, de crisis en ondernemerschap waren gedurende de tweedaagse ontmoeting onderwerpen van gesprek. Aan belangstelling was geen gebrek, ook dit jaar waren de directies van podia, gezelschappen, orkesten en beleidsmakers weer ruimschoots vertegenwoordigd. Het programma zat barstensvol lezingen en werksessies. De gezamenlijk drink- en eetgelegenheden boden gelegenheid

tot informeel contact. Verontrustende berichten over dreigende bezuinigingen overheersten, maar directeur Hans Onno van den Berg stak de aanwezigen een hart onder de riem. Hij drong er bij de sector op aan strijdbaar en positief te zijn. In zijn presentatie benadrukte trendwatcher Adjiedj Bakas de kansen en mogelijkheden van de huidige crisis. Bakas voorspelde dat de scheiding tussen werk en vrije tijd zal vervagen. Omgaan met verveling wordt een belangrijk thema. Senioren zijn een grote markt voor de podia. Dat juist deze groep met veel tijd en geld zoveel korting krijgt gaat er bij Bakas niet in. De discussie over waarom kunst nuttig is, moet breder worden gevoerd en over meer gaan dan over de waarde van kunst voor sociale verheffing, aldus de Britse wetenschapper Eleonore Belfiore in haar presentatie *The social impact of arts*. Dat kan door het publiek mee te trekken in de discussie en terug te grijpen op de geschiedenis, want de waarde van kunst staat letterlijk al sinds mensenheugenis ter discussie. Dit werd beaamd door oud-VVD-minister Frank de Grave in zijn lezing *Politiek strategische keuzes in barre tijden*. Hij waarschuwde dat politici weinig coulantie met de kunstsector zullen hebben. De overheid heeft nu eenmaal maar een beperkt aantal bezuinigingsmogelijkheden en 'bezuinigen op kunst en cultuur kost weinig stemmen'. De veelgehoorde uitspraak dat de bezuinigingen buitenproportioneel zouden zijn, relativeerde hij. In het bedrijfsleven is 25 procent bezuinigen immers heel gewoon. Dat was even schrikken voor het publiek. Maar De Grave had ook nog twee belangrijke adviezen. Zoek je heil bij de particulier. 'Laat niet *old boys* als Eelco Brinkman en Rinnooy Kan de kunsten in de media

verdedigen, maar laat het over aan iemand als Jan Smit.' Cees Langeveld wees, niet voor de eerste keer, op de inefficiëntie bij de kunstpodia. Informatie wordt niet gedeeld en gemeenschappelijke investeringen komen niet van de grond. Ins en outs van het concept *dynamic pricing*, ofwel prijsdifferentiatie kwamen aan bod in de presentatie van Jean Paul de Beer van Transavia. Melle Daamen van de Amsterdamse Stadschouwburg heeft een eerste proef gedaan met *dynamic pricing* en vertelde daarover in een workshop. Voor een uitgebreid verslag zie www.congrespodiumkunsten.nl.

Cultuurnetwerk Nederland en het **Landelijk Steunpunt Brede Scholen** organiseerden 5 oktober een **conferentie over cultuureducatie in de brede school**. Locatie was het Centraal Museum in Utrecht. Het programma bestond uit inspirerende lezingen, met veel aandacht voor praktijkvoorbeelden, en was speciaal afgestemd op brede scholen en culturele instellingen. Ook was er voor de aanwezigen ruimschoots gelegenheid voor het maken en onderhouden van contacten. De bijeenkomst stond in het teken van de overdracht van de resultaten uit het OCW-project *Brede school en cultuureducatie 2009-2012*. Na een rondleiding door het museum en een lunch heetten Edwin Jacobs, directeur Centraal Museum en Eveline Reeskamp, hoofd educatie Centraal Museum, de gasten welkom. Eén van de sprekers was Job van Velsen, projectleider Landelijk Steunpunt Brede Scholen. Hij verzorgde een inleiding over ontwikkelingen en trends in de brede school. Hij legde uit dat de doelstelling van het Landelijk Steunpunt drieledig is: ondersteunen en

adviseren, signaleren en delen van kennis, en bewerkstelligen dat mensen in de praktijk aan de slag kunnen. Eeke Wervers, werkzaam bij Cultuurnetwerk Nederland, sprak over het belang van een goede samenwerking voor cultuureducatie in brede scholen. Cultuurnetwerk Nederland begeleidt voor het derde jaar projecten op tien brede scholen met een cultureel programma. Concrete voorbeelden van samenwerking en de resultaten daarvan staan op www.cultuurplein.nl/po/cultuurscholen/bredeschool. Creatieve partnerschappen in Utrecht stonden centraal in de presentatie van Liesbeth van Droffelaar, werkzaam bij de gemeente Utrecht, afdeling culturele zaken. De stad Utrecht kent een subsidieregeling voor Creatieve Partnerschappen ter stimulering van duurzame, intensieve samenwerkingsverbanden tussen culturele instellingen en scholen in het PO, VO en MBO. Vervolgens zette Kees Weeda, algemeen secretaris van de Raad voor Cultuur, uiteen dat de bijdrage van educatie en onderwijs aan de rol van cultuur in de samenleving één van de speerpunten is voor de Raad voor Cultuur. Een praktijkvoorbeeld kwam na de pauze aan bod tijdens de workshop leerlijn cultuureducatie. De Lindenberg, Huis voor de kunsten te Nijmegen, introduceerde deze leerlijn kunst- en cultuureducatie die ontwikkeld is vanuit een jarenlange intensieve samenwerking met brede scholen in achterstandswijken, door kunst-docenten voor de vakgebieden muziek, dans, drama en beeldend. Tien brede scholen presenterden tot slot hun activiteiten op het gebied van cultuureducatie door middel van posterpresentaties. Kijk hier voor de presentatie bij de workshop

en de andere presentaties: www.cultuurnetwerk.nl/producten_en_diensten/conferentie_brede_school/presentaties.asp

Nu nog beter, musea en innovatie was het thema van het jaarlijkse **Museumcongres** dat de **Nederlandse Museumvereniging** (NMV) op 7 en 8 oktober in Enschede organiseerde. Meer dan 700 bezoekers van 326 verschillende instellingen en musea kwamen op het interessante programma af. Locaties waren de Stadsschouwburg, Museum TwentseWelle en Rijksmuseum Twenthe. Siebe Weide, directeur van de NMV, en Maria Henneman, Media Management, openden de bijeenkomst. De geplande bezuinigingen stemden Weide somber. Musea moeten daarom zijns inziens nieuwe wegen inslaan. Hij wees op het belang van innovatie. Sprekers als Boris Micka, over museumpresentaties in Spanje en Shanghai, en de architect Pi de Bruijn riepen enthousiaste reacties op. De Bruijn hield een pleidooi voor vitaliteit in de huidige stedenbouw. 'Zijn' Cultuurmijl in Enschede, een lijn die dwars door de nieuwe wijk Roombeek loopt en het Muziekkwartier verbindt met Museum TwentseWelle en Rijksmuseum Twenthe, is hier een treffend voorbeeld van. Stijn Peeters demonstreerde hoe kunst en nieuwe media verstrengeld kunnen raken. Hij toonde zijn meer dan 800 portrettekeningen van bezoekers van Hyves met wie de kunstenaar via de site 'vriendschap' had gesloten, in ruil voor een tekening. Het project leidde tot een tentoonstelling in het Van Abbemuseum. Dany Jacobs sprak over innovatie van organisaties en waarom dat bij de ene beter lukt dan bij de andere. Nieuw waren de pecha

kucha's: korte inleidingen van 6.40 minuut met beeld, waarin twee keer vier museumdirecteuren een dynamische impressie gaven van hun laatste vernieuwingen. Meta Knol, Paul Spies, Alexandra van Steen, Joel Cahen, Arnoud Odding, Nicolette Bartelink, Jantje Steenhuis en Aad Meinderts deden eraan mee. Bas Haring hield een filosofische beschouwing over bewaren en veranderen, twee essentiële zaken voor musea. Musea verzamelen om de verandering tegen te houden, aldus Haring. Hoe lang moeten musea blijven bewaren, als je bedenkt dat ooit zelfs de Nachtwacht er niet meer zal zijn? Een veranderlijk museum over verandering zou pas echt innovatief zijn. Maurice Davis sloot daar naadloos op aan en riep musea op meer samen te werken en meer te delen. Jos Houweling sloot af met elf ironische tips voor innovatie. Tijd voor discussies en netwerken was er ook, tijdens de pauzes en het avondprogramma, bijvoorbeeld op de dansvloer in TwentseWelle. Meer informatie, foto's en een deel van de presentaties zijn terug te vinden op www.museumvereniging.nl. Chris Reinewald schreef een verslag in het tijdschrift Museumvisie, jrg. 34, afl. 4.

Inspiratie opdoen, netwerken en ervaringen delen, dat was het gewenste én gerealiseerde resultaat van **Creatief met ruimte**, een symposium over het creëren van betaalbare werk/expositieruimte en het opzetten en faciliteren van broedplaatsen, dat op 8 oktober werd georganiseerd door **FNV KIEM** in Pakhuis De Zwijger, Amsterdam. Betaalbare ateliers zijn schaars en vaak onbetaalbaar. De geplande bezuinigingen maken de situatie er niet rooskleuriger op. Kunstenaars

die gezamenlijk een collectief zijn gestart, demonstreerden met beelden en woorden hoe zij het aangepakt hebben. Allerlei praktische vragen brachten ze aan de orde: Hoe organiseer ik zelf een initiatief? Hoe kom ik aan een pand en wat zijn daarbij haken en ogen? Kan ik beter een stichting oprichten voor het beheer van een pand en hoe ga ik om met buurtbewoners? Jaap Draaisma gaf een presentatie over Urban Resort Amsterdam. Deze stichting, waar hij directeur van is, fungeert sinds 2006 als schakel tussen het grote aanbod aan leegstaande kantoorruimtes in en rond Amsterdam, en ondernemers uit de culturele en creatieve sector die op zoek zijn naar betaalbare werkruimtes. Het Volkskrantgebouw aan de Wibautstraat in Amsterdam is een indrukwekkend voorbeeld. Draaisma introduceerde een aantal creatieve huurders van het gebouw, onder wie beeldend kunstenaars, restaurateurs, muzikanten en schrijvers. Ook besteedde hij aandacht aan de totstandkoming van de nieuwe bestemming van het reusachtige onderkomen, en aan organisatorische en financiële aspecten ervan. Meer informatie over Urban Resort, www.urbanresort.nl, en over het symposium, www.fnv-kiem.nl/nieuws/kunst-en-podium/424.

Blikopeners was de toepasselijke Nederlandse naam voor het internationale symposium Eyeopeners over de verbinding tussen jongeren en culturele instellingen. Welke rol kan het museum spelen in het leven van jongeren? Hoe kunnen culturele instellingen aanhaken bij jongeren? Plaats van handeling voor dit tweedaagse symposium was het **Stedelijk Museum in Amsterdam**. Op 14 oktober vond de aftrap plaats

met een keynote van Marit Dewhurst, directeur van het Art Education City College of New York, en werden de kaders voor het symposium bepaald met lezingen van onder meer André Platteel, cultureel analist en jongerenexpert, en Walter Groenen, directeur CJP. Groenen gaf op basis van recent onderzoek zijn visie op jongeren en cultuur. Tijdens het middagprogramma deelde een aantal Amerikaanse museumprofessionals, gespecialiseerd in jongerenprogramma's, hun inspiratie, expertise en ervaringen. Na een korte pauze was het woord aan hun Europese collega's.

Tijdens de tweede dag, die alleen voor genodigden was, werden de onderwerpen van dag één met een kleine groep professionals verder uitgediept en onderzocht, om zo kennis en ervaring uit te wisselen, nieuwe ideeën op te doen en nieuwe inzichten te verkrijgen. Na de lunch hield Ruben Smit, docent Publieksbegeleiding/Tentoonstellingscommunicatie aan de Reinwardt Academie, een theoretische uiteenzetting over 'informeel leren'. In het slotonderdeel werkten de deelnemers volgens de zogenaamde methode van Open Space Meeting. Dit houdt in dat de deelnemers zelf de onderwerpen definiëren.

Op de website van het Stedelijk Museum, www.stedelijk.nl, is onder het kopje oudere berichten meer over het symposium en het project Blikopeners te vinden.

Op 25 en 26 oktober organiseerden de **Vlaamse kunsteneunpunten** en het **Vlaams Fonds voor de Letteren** in het Brusselse BOZAR een tweedaagse conferentie over duurzaam internationaal kunstbeleid, **Joining the dots**. De conferentie had als doelstelling om de inter-

ationale praktijk in de kunsten in al zijn diversiteit en de obstakels om internationaal te kunnen werken in kaart te brengen en een aantal instrumenten en aanbevelingen aan te reiken voor een toekomstgericht internationaal kunstbeleid op de verschillende beleidsniveaus. Op de eerste dag lag de nadruk op internationaal beleidsniveau. Diverse sprekers, zoals Pius Knüsel van Pro Helvetia en Alison Crabb van de Europese Commissie, hielden presentaties over het thema vanuit invalshoeken als mobiliteit, creatieve industrieën, economische dimensie, ecologie, cultuur en ontwikkeling, interculturele dialoog en stedelijkheid. Centraal stond telkens de overtuiging dat een duurzaam internationaal kunstenbeleid voortkomt uit een samenspel tussen de verschillende overheidsniveaus (EU, nationaal, regionaal/lokaal). Moderator was Chris Keulemans. De internationale dimensie van de artistieke praktijk in Vlaanderen was de invalshoek van de tweede dag. Plenaire debatten met kunstenaars en vertegenwoordigers van culturele instellingen gingen over vragen als: Hoe internationaal is het Vlaamse kunstenveld? Hoeveel internationale kunstenaars en organisaties zijn er actief in België? Welke aantrekkingskracht hebben Brussel en Vlaanderen voor internationale kunstenaars? Wat belemmert de internationale werking? Hoe kan de huidige regelgeving/ondersteuning verbeterd worden? Workshops over de ambities van het Kunstendecreet en het EU-cultuurprogramma leverden interessante bouwstenen voor internationaal kunstbeleid. Keulemans interviewde tot slot Paul Dujardin, directeur BOZAR, die tevens voorzitter was van het atelier 'internationaal cultuurbeleid' in het

kader van het Cultuurforum 2020. Een plenair debat met beleidsmakers rondde de bijeenkomst af. Joining the Dots is een organisatie van het Vlaams Theaterinstituut, het steunpunt Beeldende, Audiovisuele en Mediakunst (BAM), Muziekcentrum Vlaanderen, Vlaams Fonds voor de Letteren en het Vlaams Architectuurinstituut in de context van het Belgische EU-voorzitterschap. Een verslag van de conferentie is te vinden op www.vti.be. Ook het tijdschrift *Courant* (aflevering 96, februari 2011) van het Vlaams Theater Instituut besteedt aandacht aan de conferentie.

Op 1 november vond op de Reinwardt Academie in Amsterdam de presentatie plaats van de publicatie **Over passie en professie. Een eeuw publieksbegeleiding in de Nederlandse musea**. Dit vuistdikke boek bevat de uitkomsten van onderzoek naar de geschiedenis van de Nederlandse museumeducatie, dat is uitgevoerd door **Cultuurnetwerk Nederland en Erfgoed Nederland**. De publicatie geeft inzicht in het verloop van de professionalisering van het educatieve museumwerk en andere aspecten die voor de ontwikkeling van museumeducatie van belang zijn. Het overzicht is gebaseerd op literatuuronderzoek en interviews met personen die vroeger en nu een prominente rol hebben gespeeld in de museumeducatie. Ook de meest recente ontwikkelingen krijgen aandacht en de auteurs werpen een blik op de toekomst van het museum-educatieve vak. Fraaie portretten van de geïnterviewden, gemaakt door Michiel van Nieuwkerk, vormen het kloppend hart van het boek. De feestelijke bijeenkomst was gevuld met speeches, reacties, drankjes,

hapjes en muziek. Piet Hagenaars, directeur van Cultuurnetwerk Nederland, gaf een toelichting op het ontstaan van het onderzoek. Daarna drong projectleider Melissa de Vreede er bij de aanwezigen op aan belangrijke stukken toch vooral te bewaren, met het oog op toekomstig onderzoek. De eerste exemplaren werden uitgereikt aan o.a. Els Swaab, voorzitter van de Raad voor Cultuur, en educatieve museummedewerkers die voor dit onderzoek zijn geïnterviewd, onder wie gepensioneerden die in de jaren '50 en '60 actief waren. De auteurs zijn Agnes Grondman, Melissa de Vreede, Karin Laarakker en Odette Reydon, Annemarie Vels Heijn verzorgde redactie. Het boek is verkrijgbaar bij Cultuurnetwerk Nederland, www.cultuurnetwerk.nl, en bij de boekhandel, ISBN 978-90-6997-129-2, Prijs: € 35,-. U kunt het ook lenen bij de bibliotheek van de Boekmanstichting.

Stichting Publicafa wil bijdragen aan het vergroten van de zichtbaarheid van het openbaar kunstbezit in het belang van het publiek en de kunstenaars. Openbare kunstcollecties kunnen in het algemeen actiever worden beheerd, de omloop van de werken kan worden versneld en de op dit moment niet zichtbare delen van de collecties kunnen ontsloten worden voor het publiek. De stichting fungeert als diensten- en kennisplatform voor (semi) overheidsinstellingen, dat adviseert over het opstellen van een collectieplan, inventariseren, ontzamelen, tentoonstellen en verhandelen van kunst. Haar eerste activiteit was een nationaal congres en workshops, **Public art in the light of day**, op 4 november in het MECC te Maastricht. Centrale vraag was: hoe openbaar is het Openbaar Kunst-

bezit? Een dag eerder werden de congresgangers ontvangen op het stadhuis van Maastricht met een 'walking diner', waarna het kunstenaarsduo Huub en Adelheid Kortekaas en Daan Roosegaarde, interactieve technologie en design, hun werk presenteerde als inleiding op het symposium.

Dagvoorzitter Ad 's-Gravesande leidde de volgende dag de discussies en presentaties. Hij legde uit dat het uitwisselen van kennis, het delen van praktijkervaringen en het belichten van de economische aspecten de onderwerpen waren van de drie inleiders. Dat waren Evert Rodrigo van het Instituut Collectie Nederland, Gerrit Bosch, conservator van de Provincie Noord-Holland en Jop Ubbens, chairman van Christie's Amsterdam. Hiernaast waren er presentaties door ontwerper Jaap Drupsteen (van de bankbiljetten voor De Nederlandsche Bank, het Nederlandse paspoort en het gebouw van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid in Hilversum) en Ranti Tjan, directeur van het Europees Keramisch Werkcentrum. Ook kunstenaar Rob Scholte liet zijn licht schijnen over het centrale thema. Daarna was er gelegenheid voor debat, met onder meer Pauline Bieringa, directeur van de Bank Nederlandse Gemeenten. Het middagprogramma bestond uit workshops over het ontwikkelen van een collectiebeleid, het functioneel gebruiken van een collectie, 'ontzamelen' en de economische waarde van kunst. Hierbij verleenden inhoudelijke experts, werkzaam bij de overheid, musea en bedrijfsleven, hun medewerking. Aanwezig waren: Jean Boumans, Huis voor de Kunsten Limburg, Adriaan Himmelreich, conservator van de Provincie Limburg, Mijke Harst-van den Berg,

teamleider Collectie & Erfgoed Continium Kerkrade, Errol van de Werdt, hoofd Collectie en Onderzoek Centraal Museum Utrecht. Tenslotte presenteerde Jean Boumans ideeschetsen voor een databank 'onthemde kunstwerken'. Stichting Publicafa wordt ondersteund door het Instituut Collectie Nederland (ICN), Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Cultuurfonds Bank Nederlandse Gemeenten (CF), Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Christies, FNV Kiem, Beroepsvereniging Beeldende Kunstenaars (BBK), Huis voor de Kunsten Limburg en MECC Maastricht. Uitgebreide informatie is te vinden op www.publicafa.nl.

Waarom zou je (nu) lezen?

Nieuwe inzichten over de

functies van lezen was de titel van een tweedaags wetenschappelijk symposium van Stichting Lezen op 4 en 5 november op het Mediapark in Hilversum. Iedereen vindt leesbevordering belangrijk, niemand twijfelt aan het nut van lezen, maar waarom is het eigenlijk zo belangrijk? Wetenschappelijke ontwikkelingen en nieuwe inzichten op het gebied van lezen, leesbevordering en literatuureducatie stonden tijdens de bijeenkomst centraal in presentaties van wetenschappers uit Nederland en Vlaanderen. Ook was er aandacht voor het lezen via digitale media, de functie van lezen voor de ontwikkeling van individuen en de samenleving, nieuwe perspectieven op leesbevordering en opvoeden in de literatuur en de rol van de leerkracht, ouders, de bibliothecaris en de docent. Hoe kunnen zij via de doorgaande leeslijn lezers wegwijzen maken in de steeds groter wordende omgeving van het lezen? De beoogde doelgroepen: leraren, opleiders,

bibliotheekmedewerkers, wetenschappers en beleidsmakers, waren ruim vertegenwoordigd in Hilversum. Publicist Bas Heijne verzorgde de openingslezing nadat Gerlien van Dalen, directeur van Stichting Lezen, de aanwezigen had verwelkomd. Een greep uit de presentaties: Dick Schram (Vrije Universiteit Amsterdam) hield een lezing over de functie van het lezen van verhalen. De rol van de auteur in de veranderende samenleving was het onderwerp van de verhandeling door Odile Heynders (Universiteit van Tilburg). Waarom laten maar weinig schrijvers van zich horen in de dagbladen over de politieke verschuivingen in Nederland? Coosje van der Pol (PhD-student aan de Universiteit van Tilburg) bood zicht op nieuwe perspectieven voor de rol van de leerkracht in het zeer vroege literatuuronderwijs. Hoe kunnen kleuters prentenboeken lezen als literatuur? De rol van ouders in de literaire ontwikkeling van kinderen stond centraal in de presentatie van Elisabeth Duursma (Rijksuniversiteit Groningen). Er is veel bekend over de positieve effecten van voorlezen op kinderen, maar bijna alle wetenschappelijke studies over voorlezen richten zich op moeders, er is bijna niets bekend over vaders en voorlezen. Ronald Soetaert (Universiteit Gent) weidde uit over verhalen als gereedschap en gezelschap. Cedric Stalpers (Universiteit van Tilburg) deed verslag van een onderzoek onder scholieren van het voortgezet onderwijs naar toekomstscenario's van de openbare bibliotheek. Wat bindt scholieren aan de bibliotheek, of wat houdt ze er juist van weg en in welke richting moet de organisatie veranderen om interessanter voor hen te worden? Niels Bakker (Vrije Universiteit Amsterdam) en

Wiebe de Jager (Uitgeverij Eburon) besteedden aandacht aan digitale geletterdheid. Suzanne Mol (PhD-student aan Universiteit Leiden) gaf een toelichting op de rol van vrijetijdslezen in de taal- en leesontwikkeling van kinderen en jongeren. Paul van Niekerk, directeur van bureau SPOT, het Nederlandse kenniscentrum voor televisiereclame, presenteerde tot slot de uitkomsten van het Tijdsbestedingsonderzoek 2010 van zijn bureau. Hoeveel tijd trekken we uit voor lezen? En wanneer lezen we? Wie zijn de grote en wie de kleine lezers? Tijdens het congres werd de Stichting Lezen Scriptieprijs uitgereikt aan Elli Bleeker. Zij schreef een masterscriptie met de titel **On digital reading: establishing the paradigms in a hyperbolic discussion** aan de Universiteit Leiden. De prijs is een gezamenlijk initiatief van Stichting Lezen Nederland en Stichting Lezen Vlaanderen en wordt uitgereikt aan de auteur van de beste afstudeerscriptie over onderwerpen met betrekking tot lezen. In het voorjaar van 2011 worden de presentaties van het congres gebundeld, onder redactie van Dick Schram. Meer informatie is te vinden op de website van Stichting Lezen, www.lezen.nl.

Schaven of schrappen? Kunst en cultuur in een rechts kabinet.

In Nijmegen organiseerde LUX Debatcentrum op 8 november een avondvullend debat naar aanleiding van de aangekondigde bezuinigingen van het kabinet Rutte. De cultuursector maakt zich grote zorgen en is bang voor een kaalslag. Maar wat gaat er nou eigenlijk komen, hoe erg is dat en hoe moet de kunstsector ermee omgaan? Zoals te verwachten was liepen de spanningen hoog op onder de aanwezigen die in groten

getale waren bijeengekomen. De meningen waren verdeeld, behalve over één ding: voor cultuurinstellingen in Nederland is het moment aan- gebroken om keuzes te maken. Maar moet de cultuursector een defensieve of een offensieve strategie hanteren? Vormen de bezuinigingen alleen een bedreiging of bieden ze ook een kans voor hervorming? En welke onder- delen van de cultuursector moeten in ieder geval behouden blijven? Aansluitend op een introductie op wat de cultuursector te wachten staat, werd in het debat vanuit zowel economisch als artistiek oogpunt een strategie geschetst waarmee de toekomst tegemoet kan worden getreden. Marianne van Dijk (kunst- filosoof en journalist), Henk Beerten (wethouder Nijmegen), Pim van Klink (kunsteconoom) en Freek van Duijn (cultureel adviseur) gingen stevig met elkaar in conclaaf. Volgens Van Klink ligt de oorzaak van de bezuinigingen allereerst in de economische crisis. Bovendien is de kunst- en cultuursector de overheid in de afgelopen vijftien jaar als van- zelfsprekende financier gaan zien. Het wordt tijd dat daar iets aan ver- andert, aldus de econoom. Van Duijn noemt de bezuinigingsplannen visie- loos. Beerten spreekt zelfs van een revanchestrategie van het kabinet. Belangrijkste conclusie van de bij- eenkomst: het is de taak van de sec- tor om zich te profileren en niet bij de pakken neer te zitten. De gespreks- leiding was in handen van Will Tinne- mans. Een uitvoerig verslag, ge- schreven door Sjoerd Berendsen, kunt u vinden op www.lux-nijmegen.nl/debat/over-lux-debat.

Xpert CMKB is een project van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht dat zich sinds mei 2009 inzet voor de creatieve sector in de regio Utrecht.

Het project, dat wil uitgroeien tot het expertisecentrum voor innovatie en ondernemerschap in de creatieve industrie, verbindt het creatief MKB zowel onderling als met onderwijs- instellingen, bedrijven en inter- mediaire organisaties. Eén van de activiteiten was de bijeenkomst

The Art of Crowdfunding, op 17 november in Ekko, Utrecht. Crowdfunding is sterk in opkomst als alternatief businessmodel voor creatievelingen. Geeft het startende en gevestigde creatieve ondernemers werkelijk een kans of is het niet meer dan een internethype? Kunstenaars, vormgevers en andere creatieve professionals kwamen ervoor bij elkaar. Eén van de sprekers was Clayde Menso van het Amsterdams Fonds voor de Kunst. Hij vertelde over de nieuwe website www.voordekunst.nl, een laagdrempelig online platform waar kunstenaars en kunstliefhebbers elkaar kunnen vinden voor de realisatie van de meest uiteenlopende kunstprojecten. Het Amsterdams Fonds voor de Kunst wil met de site het onder- nemerschap bij kunstenaars stimuleren, het maatschappelijk draagvlak voor de kunstsector vergroten en kunstenaars minder afhankelijk maken van subsidies. Op de website kunnen kunstenaars hun projecten presenteren aan particulieren en bedrijven en door middel van crowdfunding de aanvullende financiering van het project in wording rond krijgen. Hoe overtuigender kunstenaars hun project presenteren, hoe groter de kans op een bijdrage van de bezoekers van de website. Andere sprekers waren o.a. Giep Hagoort (Hogeschool voor de Kunsten), Vicky Fasten en Peter van Meers- bergen (Maxwell Group), Gijsbert Koren en Simon Douw (van online

platform CrowdAboutNow), Peter van Hintum en Ernst Houdkamp (Cultuur-Ondernemen). Creatief ondernemers konden kosteloos een consult krijgen over crowdfunding. Een verslag van de bijeenkomst is te vinden op de website van Xpert CMKB, www.xpertcmkb.nl.

Op boekmannieuws.blogspot.com doet de redactie van Boekman verslag van bijgewoonde bijeen- komsten, symposia, presentaties, promoties en benoemingen.